KAMU İHALE HUKUKU'NA İLİŞKİN TEBLİĞLER VE MAKALELER

1. Kamu İhale Hukuku Kongresi'nde Sunulan Tebliğlerin Ses Çözümlerinden ve İlgili Makalelerden Oluşmaktadır

DOĞUŞ ÜNİVERSİTESİ

Kamu İhale Hukuku Enstitüsü

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Fehim ÜÇIŞIK
Doğuş Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Dekanı

Prof. Dr. Çetin ARSLAN
Hacettepe Üni. Hukuk Fak. Öğretim Üyesi
Yargıtay Cumhuriyet E. Savcısı

Av. Seyyid Ahmet HAKKAKUL
Kamu İhale Hukuku Enstitüsü
Genel Başkanı

BİLGE

Av. Seyyid Ahmet HAKKAKUL
Kamu İhale Hukuku Enstitüsü Genel Başkanı

KAMU İHALE HUKUKU'NA İLİŞKİN TEBLİĞLER VE MAKALELER

Bilge Yayınevi
Ankara 2014

BİLGE Basım Yayım Tic. Ltd. Şti.

Hukuk Yayınları Dizisi - 310

ISBN: 978-605-168-012-5

1. Baskı: Kasım 2014

BİLGE YAYINEVİ

www.bilgeyayinevi.com bilgeyayinevi@hotmail.com

Ankara : İlkiz Sok. No: 16 / C – **Sıhhiye / Ankara**
Tel. : 0 (312) 230 87 74 pbx – **Faks :** 0 (312) 230 87 73
İstanbul : Osmaniye Mh. Şirin Sk. No: 10/1–**Bakırköy/İstanbul**
Tel. : 0 (212) 660 09 61 – **Faks :** 0 (212) 660 09 60

İstanbul Bakırköy Adliyesi 1. Blok Avukat Girişi

Dizgi ve Kapak: BİLGE Yayınevi

Her türlü hakkı **BİLGE Basım Yayım Tic. Ltd. Şti.**ne aittir. Adı geçen yayınevinin yazılı izni olmadan hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamı fotokopi, faksimile ve başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz.

Baskı: Bizim Büro Matbaacılık ve Basım Evi
GMK Bulvarı No: 32/C Demirtepe-ANKARA
Tel.: 0312 229 99 28

ORGANİZASYON KOMİTESİ

DOĞUŞ ÜNİVERSİTESİ

Kamu İhale Hukuku Enstitüsü

SPONSORLAR

BİLGE

Meşe Yazılım
www.meseyazilim.com

KURUKAHVECİ MEHMET EFENDİ

TÜRKSAT

elmacık
"Doğal Mineralli Su"

MAKALE/TEBLİĞ SAHİPLERİ

Prof. Dr. Zehreddin ASLAN / İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Oğuz SANCAKDAR / Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Halil KALABALIK / Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Fatih Selami MAHMUTOĞLU / İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi E. Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Adnan DEYNEKLİ / Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi – Yargıtay 19. Hukuk Dairesi E. Üyesi
Prof. Dr. Kemal DAYINLARLI / Atılım Üniversitesi Hukuk Fakültesi E. Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Vahit DOĞAN / Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Çetin ARSLAN / Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi - Yargıtay Cumhuriyet E. Savcısı
Doç. Dr. Sedat ÇAL / Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Doç. Dr. Müslüm AKINCI / Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Doç. Dr. Ferhat CANBOLAT / Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Doç. Dr. Seçkin TOPUZ / Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Yrd. Doç. Dr. Özlem TÜZÜNER / Uluslararası Antalya Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Şahin ÇİL / Yargıtay 9. Hukuk Dairesi Tetkik Hakimi
Neyzan ÜNÜBOL / Rekabet Kurumu Uzmanı
Fatma ATAÇ / Rekabet Kurumu Uzmanı
Av. Murat ÖZSUNAY / İstanbul ve Frankfurt/M Baroları Üyesi
Av. Volkan SIRABAŞI / Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi – Kamu İhale Kurumu E. Uzmanı
Murat ARAPGİRLİ / Kamu İhale Kurumu E. Uzmanı

ISBN: 978-605-168-012-5

BİLGE YAYINEVİ
www.bilgeyayinevi.com bilgeyayinevi@hotmail.com

BİLGE

Ankara : İlkiz Sok. No: 16 / C – e Ankara
Tel. : 0 (312) 230 87 74 pbx – ak : 0 (312) 230 87 73

an l : Osmaniye Mh. Şirin Sk. No: 10/1– akrk an l
Tel. : 0 (212) 660 09 61 – ak : 0 (212) 660 09 60

an l akrk A l e e - Bakırköy Adliyesi 1. Blok Avukat Girişi
Ankara A l e e - Ankara Adliye Sarayı K Blok Zemin Kat Sıhhiye

KAMU İHALE HUKUKUNDA FRANSA ÖRNEĞİ

Yrd. Doç. Dr. Özlem TÜZÜNER / *Uluslararası Antalya Üniversitesi Hukuk Fakültesi*

ÖZET

Gerek Türk, gerek Fransız Hukuku'nda, Kamu İhale Kanunu yürürlüktedir. Kamu ihalesinin objektifliği ve hukuk güvenliğine tabiiyeti, üç husus üzerinden değerlendirilebilir: Kamu İhale Kanunu'na getirilen istisnaların miktarı, bu kanunda meydana gelen değişikliklerin sayısı ve başvuranlar arasında seçim yapılırken kullanılan kıstaslar.

Belirlenen konular sayesinde Türk Kamu İhale Hukuku'nun nesnelliği Fransız Hukuku'yla kıyaslanmıştır. Böylece, Türk Kamu İhale Kanunu'nun Fransız Kamu İhale Kanunu'ndan daha fazla, neredeyse uluorta değiştirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, Türk Hukuku'nda kanuna daha fazla istisna getirildiği ve istekliler arasında seçim yapılırken, fiyat dışı objektif ve nitel ölçütlere yeterince önem verilmediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kamu İhale Kanunu, değişiklikler, istisnalar ve fiyat dışı objektif ve nitel kıstaslar

THE CASE (EXAMPLE) OF FRANCE IN PUBLIC PROCUREMENT LAW

Assist. Prof. Özlem Tüzüner*

ABSTRACT

Both in Turkish and French Law, the Public Procurement Law is in force. The objectivity and the compliance with legal security of public procurement can be assessed over three considerations:The amount of the exceptions to the Public Procurement Law, the number of the changes that have occurred in this law and the selection criteria used among the applicants.

Thanks to these issues (topics), the objectivity of the Turkish Public Procurement Law has been compared to that of the French. Thus, it was concluded that the Turkish Public Procurement Law, has been changed more than the French one, almost gratuitously. In addition, it has been identified that in Turkish Law it is brought more exceptions to the code and while making choice among the bidders, officials don't give enough importance to the other objective and qualitative criteria except price (non-price objective and qualitative criteria).

Keywords: Public Procurement Law, changes, exceptions and non-price objective and qualitative criteria (other objective and qualitative criteria except price)

* Antalya International University Law Faculty Department of Civil Law

I- POZİTİF HUKUKUN SUNULMASI

Türk Hukuku'nda, Kamu İhale Kanunu[1], kamu idarelerinin emtia satın alma ve hizmet edinme usul ve esaslarını belirler. Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu[2] ise, satın alma süreci neticesinde imzalanan sözleşmeye dair hükümler ihtiva eder. Fransız Hukuku'nda, Kamu İhale Kanunu (*Code des marchés publics*)[3] yürürlüktedir. Bu çalışmada, yönetmelik ve tebliğlere yer verilmesine gerek duyulmamış; mukayeseli kanun ve buna bağlı doktrin odaklı ilerlenmiştir. Aşağıda Türk ve Fransız hukukları mukayese edilecektir.

Kamu ihale hukukunun, objektiflik ilkesine ve hukuk güvenliğine uygun işleyişinde, üç önemli husus tespit edilmiştir. Öncelikle bu mevzuatta uluorta değişiklik yapılmaması gereklidir. İkincisi, bu mevzuata tabi olmadığı ifade edilen istisnalar değerlendirilmelidir. Nihayet, ihaleye başvuranlar arasında seçim ve eleme yapılmasını sağlayan kıstaslar netleştirilmelidir. İşte bu üç konunun, Türk Kamu İhale Hukuku'nda ne kadar objektif olduğunu değerlendirmek bakımından, Fransız Kamu İhale Hukuku'yla kıyaslama yapma ihtiyacı doğmuştur.

II-TÜRK KAMU İHALE KANUNU

Türk Kamu İhale Kanunu'nun ilk kısmı, uygulama ilkelerine ayrılmıştır. Birinci ve ikinci maddede amaç ve kapsam belirlenmiş; üçüncü maddede istisnalara yer verilmiştir. Dördüncü maddede, tanımlar; beşinci maddede, genel ilkeler bulunmaktadır (KİK. m. 1-17).

İkinci kısım, ihale süreci; üçüncü kısım, kamu ihale kurumu, şikâyetlerin incelenmesi ve anlaşmazlıkların çözümüdür (KİK. m. 18-52, 53-57). Dördüncü kısım, yasaklar ve ceza sorumluluğu konularını düzenlemektedir (KİK. m. 58-61). Beşinci kısım, çeşitli hükümler; altıncı kısım, son hükümler şeklinde kaleme alınmıştır (KİK. m. 62-67, 68 vd.).

A-DEĞİŞİKLİKLER

Kamu İhale Kanunu, 2002 yılından 2014 yılına kadar pek çok defa değiştirilmiştir[4]. On iki yıllık dönemde, toplam otuz üç defa değişiklik geçirmiştir. Otuz bir değişiklik kanunla gerçekleşmiştir[5]. Ayrıca Anayasa Mahkemesi'nin iki iptal kararı

---

1 RG. 22.1.2002, S. 24648; 4734 Sayılı Kanun.

2 RG. 22.01.2002, S. 24648; 4735 Sayılı Kanun.

3 12.2.2014 tarihinde http://www.legifrance.gouv.fr/telecharger_pdf.do?cidTexte=LEGITEXT000005627819 adresinden erişildi.

4 **Demirel Salim/Uslu Yusuf**, Yapım İşleri İhaleleri, 1. Baskı, Ankara, 2010, s. 49, 50.

5 RG. 22.6.2002, S. 24793; 4761 Sayılı Kanun. RG. 15.8.2003, S. 25200; 4964 Sayılı Kanun. RG. 26.12.2003, S. 25328; 5020 Sayılı Kanun. RG. 7.5.2004, S. 25455; 5148 Sayılı Kanun. RG. 27.7.2004, S. 25535; 5226 Sayılı Kanun. RG. 13.11.2004, S. 25642; 5255 Sayılı Kanun. RG. 11.3.2005, S. 25752; 5312 Sayılı Kanun. RG. 24.12.2005, S. 26033; 5436 Sayılı Kanun. RG. 28.2.2007, S. 26448; 5583 Sayılı Kanun. RG. 4.4.2007, S. 26483; 5615 Sayılı Kanun. RG. 26.4.2007, S. 26504; 5625 Sayılı Kanun. RG. 7.6.2007, S. 26545; 5680 Sayılı Kanun. RG. 5.1.2008, S. 26747; 5726 sayılı Kanun. RG. 27.2.2008, S. 26800; 5737 Sayılı Kanun. RG. 26.5.2008, S. 26887; 5763 Sayılı Kanun.RG. 26.7.2008, S. 26948; 5784 Sayılı Kanun. RG. 5.12.2008, S. 27075; 5812 Sayılı Kanun. RG. 10.7.2009, S. 27284; 5917 sayılı Kanun.

söz konusudur[6]. Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu ise, 2008 yılından 2014 yılına kadar, dört değişiklik geçirmiştir[7].

B- İSTİSNALAR

Kamu İhale Kanunu'ndan muaf tutulan durumlar, (a) harfinden (t) harfine kadar on dokuz fıkrada sayılmıştır. Bu istisnalarda, ormanlar, savunma, güvenlik, istihbarat, uluslararası anlaşmalar, banknot ve kıymetli evrak üretim ve basımı, özelleştirme konusunda danışmanlık hizmeti, hava taşımacılığı, yurt dışında bulunan nakil vasıtaları, ceza infaz kurumları, tutukevleri, iş yurtları, huzurevleri, yetiştirme yurtları, okullar ve merkezler, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'na bağlı enstitü ve üretme istasyonları, Başbakanlık Basımevi, Devlet Malzeme Ofisi, Devlet Demiryolları İşletmesi, Tasfiye İşleri Döner Sermaye İşletmeleri Genel Müdürlüğü, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, Et ve Balık Kurumu, Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu, araştırma ve geliştirme hizmeti alımları, teşhis ve tedaviye yönelik hizmet alımları, kültür varlıklarının restorasyonu, çevre düzenleme projeleri, vakıf kültür varlıklarının onarımları, petrol arama ve çıkarma, doğalgaz alımları, çevre kirliliğine müdahale, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın uluslararası gençlik faaliyetleri, tanık koruma, elektrik üretimi ve iletimi, erbaş ve erler ile askerî malzemelerin hava yoluyla taşıtılması için Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı'ndan yapılacak hizmet alımları, Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu, demiryolları ve makine sanayiyle ilgili bütün kamu iktisadî teşekküllerinin mal ve hizmet alımları, nihayet Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı'nın bütün alımları hariç tutulmuştur (KİK. m. 3).

C- İHALEYİ VERME KISTASLARI

Bu kanunun uygulanmasında, ihale komisyonu oluşturulur (KİK. m. 6). İhaleye katılacak isteklilerden, ekonomik ve malî ile meslekî ve teknik yeterlik belirlenmesine ilişkin bilgi ve belge istenebilir (KİK. m. 10). Tekliflerin açılması üzerine geçilen değerlendirme aşamasında, yalnızca eksiklerin giderilmesi açısından isteklilerle yazışma yapılabilir (KİK. m. 36, 37) Kural, ihalenin, ekonomik açıdan en avantajlı teklifi veren isteklinin üzerine kalmasıdır (KİK. m. 40). Aşırı düşük tekliflerin reddedilmesi mümkündür (KİK. m. 38). Uyulması zorunlu ilkeler kanunda

---

RG. 30.12.2010, S. 27801; 6093 Sayılı Kanun.RG. 25.02.2011, S. 27857-mükerrer; 6111 Sayılı Kanun.
RG. 8.6.2011, S. 27958-mükerrer; 638 Sayılı Kanun.RG. 2.11.2011, S. 28103-mükerrer; 661 Sayılı Kanun.
RG. 04.04.2012, S. 28254-mükerrer; 6288 Sayılı Kanun.RG. 11.4.2012, S. 28261; 6287 Sayılı Kanun.
RG. 12.7.2012, S. 28351; 6353 Sayılı Kanun. RG. 10.11.2012, S. 28463; 6359 Sayılı Kanun.
RG. 1.5.2013/28634; 6461 Sayılı Kanun. RG. 3.5.2013, S. 28636; 6462 Sayılı Kanun.
RG. 23.5.2013, S. 28655; 6475 Sayılı Kanun. RG. 31.7.2013, S. 28724; 6496 Sayılı Kanun.
RG. 28.11.2013, S. 28835; 6504 Sayılı Kanun.

6 AYM., 2012/132 E., 2012/179 K., T. 22.11.2012; RG. 26.07.2013, S. 28719.
AYM., 2012/20 E., 2012/132 K., T. 27.9.2012; RG. 26.07.2013, S. 28719.

7 RG. 15.08.2003, S. 25200; 4964 Sayılı Kanun. RG. 7.6.2007, S. 26545; 5680 Sayılı Kanun.
RG. 6.8.2008, S. 26959; 5794 Sayılı Kanun. RG. 5.12.2008, S. 27075; 5812 Sayılı Kanun.

belirlenmiştir (KİK. m. 5).Türk Kamu İhale Kanunu uygulamasında takip edilen kanunî ilkeler şöyle sıralanabilir:

- Saydamlık (Açıklık)
- Rekabetin denetlenmesi
- Adaylara eşit muamele edilmesi
- Güvenirlik
- Gizlilik
- Kamuoyu denetimi
- İhtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanması
- Kaynakların verimli kullanılması

III- FRANSIZ KAMU İHALE KANUNU

Fransız Kamu İhale Kanunu, beş kısımdan oluşur. Birinci kısım, makamlara; ikinci kısım, idarelere uygulanacak hükümlere ayrılmıştır (CMP. art. 1-133, 134-175). Üçüncü kısımda, savunma ve güvenlik sektörü; dördüncü kısımda, karışık sektörler şeklinde planlama yoluna gidilmiştir (CMP. art. 176-291, 292). Nihayet, son kısımda, deniz aşırı (*d'outre mèr*) topluluklara uygulanacak hükümler bulunmaktadır (CMP. art. 293-295).

A-KISA TARİHÇE

Fransız Kamu İhale Kanunu, orijini ne olursa olsun çeşitli kamu alımlarını gruplayan, idarî sözleşmelere uygulanan ve fakat başlı başına akdi bir doküman sayılmayan kamu ihale hukukunun en temel kanunî kaynağıdır. Kanunun üç fonksiyonu bulunmaktadır. Esas fonksiyonu, tabi kurumların kamu alımlarını organize etmektir. Kamu ihale sözleşmelerinin uygulama safhasını düzenlemek, kanunun tali görevidir. Üçüncü fonksiyonu ise, kamu kurumlarının karar ve talimatlarını denetlemektir[8].

Fransız Kamu İhale Hukuku, ana kanun yanı sıra, bir modernizasyon kanunu ve değişiklik yapan sekiz kararnameyle beslenmiştir. 1 Ağustos 2006 tarihinde yürürlüğe giren 2006-975 sayılı Kamu İhale Kanunu, dokuz kez değişikliğe uğramıştır. Öncelikle 4 Ağustos 2008 tarihli ve **2008-776 sayılı** "Yenilikçi Küçük ve Orta Ölçekli Şirketlerle Yüksek Teknolojiye Geçiş İçin Ekonominin Modernize Edilmesi Kanunu (***La loi modernisation de l'économie pour la passation des marchés publics de haute technologie avec des petites et moyennes entreprises innovantes***)" anılmalıdır.

2011-1104 sayılı ve 14 Eylül 2011 tarihli kararnameyle savunma ve güvenlik sektörüne mahsus; 2011-1000 sayılı ve 25 Ağustos 2011 tarihli kararnameye ek olarak, 2013-1259 sayılı ve 27 Aralık 2013 tarihli kararnameyle, kamu siparişleri hakkında değişiklikler meydana gelmiştir.

2010-1177 sayılı ve 5 Ekim 2010 tarihli kararnameyle sağlık sektörü düzenlenmiştir. 2008-1355 sayılı ve 19 Aralık 2008 tarihli kararnameyle kamu ihale ekonomisine yeni bir hamle planı (*le plan de relance économique dans les marchés publics*) getirilmiştir.

---

[8] **Guibal Michel**, Mémento desmarches publics, Deuxième édition, Paris, 1998, p. 75, 76.

2013-269 sayılı ve 29 Mart 2013 tarihli kararname yanı sıra, 2008-1334 sayılı ve 17 Aralık 2008 tarihli kararnameyle de değişiklikler yapılmıştır. Nihayet, 2009-1086 sayılı ve 2 Kasım 2009 tarihli kararnameyle, Avrupa Birliği müktesebatı uyum hedefi yinelenmiştir.

Ocak 2011 tarihinde, Fransa'daki kamu ihale sektörü 6.224.269-Euro tespit edilmiştir. Bunun 1.701.679-Euro tutarı devlet tarafından yönlendirilen üç ana sektörü kapsamaktadır. 72.577-Euro tutarı bağımsız idarî otoriteler tarafından; 54.508-Euro tutarı ise kamu tarafından kontrol edilen organizasyonlar tarafından kullanılmaktadır. Devlet tarafından yönetilen ana sektörler, her türlü donanım alımı, sağlık, çevrebilim ve eğitim şeklinde sıralanmaktadır. Kamu ihale hacminde, Amerika, Avusturalya, Yeni Zelenda ve İngiltere'den sonra Fransa, beşinci sıradadır. 598 305-Euro ile İsviçre, Fransa'yı takip etmektedir[9]. Görüldüğü üzere, İsviçre ve Fransa kamu ihale hacmi arasında, aşağı yukarı on kat fark bulunmaktadır.

Ocak 2006 verilerine göre, 4.000-Euro tutarına kadar çağrı ve ilân koşullarına uyulması zorunlu değildir. 4.000-Euro tutarından 90.000-Euro tutarına kadar çağrı ve ilân koşulları başlamaktadır. Durum ve miktara bağlı olarak, bölgesel veya devlet genelinde ilân ve çağrı yoluna gidilmektedir. "Kamu ihalesinin duyurulması bülteni (*Bulletin officiel d'annonces des marches publics*)" ve "Sözleşme kayıtları için resmî bülten (*Official Bulletin for Contract Notices*)" bu işlere ayrılmıştır[10].

B- İSTİSNALAR

Kanunun "İstisnalar (*Exclusions*)" başlıklı hükmünde, on dört istisna getirilmiştir. Öncelikle, Kamu İhale Kanunu'na tabi olmayan özel hukuk tüzel kişileri ve Avrupa Birliği'nin fonksiyon anlaşmalarında ayrık tutulan kurumların satın almaları dışarıda tutulmuştur (CMP. art. 3/1, 3/2).

Arazi, bina ve diğer taşınmazların satın alınması ve kiralanması ile yayın ve yeniden yayın program ve yapımlarının satın alınması istisna sayılmıştır (CMP. art. 3/3, 3/4). Ayrıca, sermaye ve para yanı sıra, devletin esaslı menfaatlerini ilgilendiren savunma sektörü alımları ayrık bırakılmıştır (CMP. art. 3/5, 3/7).

Uluslararası organizasyonlar yararına yapılan satın almalarda, hatta Avrupa Birliği ve/veya üye ülkelerin ortak katılımıyla yapılan işlerin organizasyonunda bu kanun uygulanmaz (CMP. art. 3/8, 3/9). Tahkim ve arabuluculukta, iş sözleşmesiyle hizmet edinmede, antika eşyada ve elektronik iletişim hizmetinde istisnalar söz konusudur (CMP. art. 3/10-3/13).

Bir üye ülke veya Avrupa Birliği yararına özellikli satın almada, Avrupa Birliği Komisyonu'nun emriyle bu kanunun uygulanmaması söz konusu olabilir (CMP. art. 3/14, 140). Nihayet, savunma sektörüne dair özel hükümlerle, tedbirli bir şekilde bu sektöre imtiyazlar tanınmıştır (CMP. art. 4).

Fransız Hukuku'nda, kamu hukukunun bütün tüzel kişileri bu kanuna tabidir. İstisnalar ancak iki organik gerekçeye dayanmaktadır. Öncelikle özel hukuk kay-

---

[9] **Bancilhon François/Gans Benjamin**, Size and Structure of the French Public Sector Information, p. 1-12, p. 8, 11; 22.2.2014 tarihinde http://www.janua.fr/doc/OpenData-France-Etude.pdf adresinden erişildi.

[10] Bu konudaki bilgilere 22.2.2014 tarihinde bkz. http://www.etisys.com/uploads/media/France.pdf adresinden erişildi.

naklı istisna açıklanmalıdır. Özel hukuk tüzel kişileri, ayrıca devletin satıcı veya kiraya veren statüsünde ticaret yaptığı durumlar, kanunun doğası gereği ayrık tutulmuştur. Ayrıca Avrupa Birliği Hukuku'ndan doğan ikinci istisna grubu anılmalıdır[11].

Haksız fiil benzeri (*quasi délictuelle*) sorumluluk, kamu ihale sözleşmelerinin ve bu sözleşmelerin ifasının haricindedir. Yine idarenin şirket ortağı olarak, şirket alacaklılarından alacağını talep etmesi, Fransız Ticaret Kanunu'na göre gerçekleşmektedir ki, gerek Kamu İhale Kanunu'nun, gerek idarî yargılamanın dışındadır[12].

Esasen, eşit muamele ilkesi, yani idarenin bütün başvuranlara aynı hakları aynı oranda tanıması zorunluluğu, istisna getirerek kanunu dolanma zihniyetine ket vurmaktadır. Aynı oranda, şeffaflık (*transparence*) ilkesi de, ayrıma gidilmeksizin bütün sektörlerde kamu ihalelerinin sağlıklı rekabet ortamında işlemesini mecbur kılmaktadır. Nitekim eşit muamele ve şeffaflık ilkelerine aykırı davranılması, neticede imzalanan sözleşmenin bütünüyle geçersiz sayılmasına sebep olur[13].

C-İHALEYİ VERME KARARINDA UYULMASI ZORUNLU İLKELER

İlk etapta, giderilmesi gereken ihtiyaçların, teknik özelliklerin, satın alınacak emtia ve hizmet gruplarının net bir şekilde belirlenmesi yoluna gidilmektedir (CMP. art. 5, 6, 7-9). Daha sonra paylara ayırma aşaması ve çevrenin korunması kayıtlarına geçilmektedir (CMP. art. 10, 14). Değerlendirme sürecinde, kamu sağlığı gibi özellik arz eden konularda başvuruları kabul edip analiz eden geçici komisyonlar kurulabilir (CMP. art. 22, 23). Ayrıca ihaleye iştirak edenler arasında bağımsız bir jüri oluşturulmaktadır (CMP. art. 24). Jüri ve komisyonun sözlü toplantıları yazılı tutanağa bağlanmaktadır (CMP. art. 25).

"Elektronik artırma yoluyla teklifleri seçme yöntemi (*Procédure de sélection des offres au moyen d'enchères électroniques*)" bulunmaktadır (CMP. art. 54). Elektronik artırma, adayları seçmeye yönelik elektronik bir yöntemdir. Böylece, *software* ortamında tekliflerin fiyat ve diğer nicel elemanları sıralanmaktadır (CMP. art. 54/al.1). Elektronik belirleme, yalnızca fiyat ve nicel değerler üzerinden işler. Bu sayede, ilk değerlendirmede otomatik ve eşit muamele sağlanmış olur (CMP. art. 54/al. 3). Reddedilmeyen bütün adaylar, elektronik tanılamaya (konsültasyona) davet edilir (CMP. art. 54/al. 5).

Teklif ve adayların değerlendirilmesinde, adayların performans referansları, meslekî, malî ve teknik yeterlikleri dikkate alınır (CMP. art. 52). Özellikle, aşağıda sayılan kıstaslara binaen seçim yapılmaktadır (CMP. art. 53).

- Kalite
- Fiyat
- Teknik değer
- Estetik ve fonksiyonel karakter
- Çevrenin ve tarım ürünlerinin korunması konusunda performans

---

[11] **Guibal**, p. 135, 76, 256, 257.

[12] **Bergeal Catherine/Lenica Frédéric**, Le contentieux des marchés publics, Deuxième édition, Paris, 2000, p. 14, 15.

[13] **Guibal**, p. 135, 76, 256, 257.

- Zor durumdaki sosyal alana katkı performansı
- Toplam kullanma maliyeti
- Bütün yaşam döngüsü uzunluğunda maliyet
- Satış sonrası hizmet ve teknik yardım yeterliliği
- İş görme süreci ve teslim tarihi
- Tedarik güvenliği
- İş görme ediminde çok yönlü hareket kabiliyeti ve karakteristikleri

"Anormal düşük ücret (*Offres anormalement basses*)" başlıklı hükme göre, idare, aşırı düşük ücret öneren katılımcıyı gerekçeli ve yazılı kararıyla reddedip dışlayabilir. Konuya özel komisyon kurulduysa, reddedip dışlama yetkisi ilgili komisyondadır (CMP. art. 55/al.1). Anormal düşük ücretli teklifin dışlanmasına dair gerekçeli ve yazılı kararda, şu kriterlerden yardım alınır (CMP. art. 55/al.2). Yalnız sırf devlet yardımı gerekçesiyle anormal düşük ücretli teklif reddedilemez. Bu durumda, Avrupa Birliği Komisyonu'yla temasa geçilir (CMP. art. 55/al.3).

- Hizmeti sunma veya ürünü üretme modelleri yahut inşaat yöntemleri
- İşçi organizasyonunda ve hizmet edinmede adayın yararlandığı istisnai koşullar
- Teklifin orijinalitesi
- Çalışma koşullarında emredici hükümlere aykırılık
- Aday üzerinden devletin muhtemel müdahalesi

IV- DEĞERLENDİRME

İhale, çoğunlukla zannedilenin aksine özelleştirme yöntemi değildir. Kamu hizmetlerinin özel hukuk kişilerine gördürülmesi anlamına da gelmemektedir. Kamu ihalesi, idarenin sözleşme iradesini oluşturmadan önce ve bu esnada uymak zorunda olduğu idarî usuldür[14]. Şu hâlde, kamu yararını temin etmek maksadıyla, idarenin akdi iradesini, gerek oluşturması, gerek telaffuz etmesi bir dizi kıstaslara bağlanmaktadır. Aşağıda, kendine özgü doktrinleri dikkate alınarak ve rakamsal verileri hesaba katılarak, Fransız ve Türk hukuklarını, ayrı başlıklar altında değerlendirme ihtiyacı duyulmuştur.

A-TÜRK HUKUKU'NUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Türk Kamu İhale Hukuku'nda, ekonomik açıdan en avantajı teklifin seçilmesinde, dikkate alınması gereken kıstaslar net bir şekilde belirlenmemiştir (KİK. m. 40). Bu durumda, tekliflerden ekonomik açıdan en avantajlısının, kısacası kamu yararına en hayırlısının seçiminde genel ilkelerden başka kıstas bulunmadığı sonucuna varılabilir (KİK. m. 5). Doktrinde de, saydamlık, rekabet, eşit muamele, güvenirlik, gizlilik, kamuoyu denetimi, kaynakların verimli kullanılması, ihale kapsamının ihtiyaçlara uygun belirlenmesi gibi temel ilkelerden bahsedilmektedir[15].

---

[14] **Uz Abdullah**, İdarenin Taraf Olduğu Sözleşmelerin Hukuksal Rejimi Bakımından Kamu İhale Sözleşmeleri, 1. Baskı, Ankara, 2010, s. 10.

[15] **Gök Yaşar**, Kamu İhale Hukukuna Hâkim Olan İlkeler, Dış Denetim Dergisi, Ekim-Kasım 2010, s. 12-23, s. 12-21; 21.2.2014 tarihinde http://www.sayder.org.tr/e-dergi-kamu-ihale-hukukuna-hakim-olan-ilkeler-9-2.pdf adresinden erişildi.

Esasen, saydamlık, kaynakların verimli kullanılması, eşit muamele ve en kısa zamanda ihaleye çıkma, gerek ulusal, gerek uluslararası pazarda yapılan ihalelerde zaten evrensel prensiplerdir[16].

Doktrininde, alım yapan idarelerin hesap verilebilirliğinin artırılması ve idarelerin istekliler arasında objektif ayrım yapması gerektiği ifade edilmektedir[17]. Kanunun yürürlüğe girmesinden önce en büyük sıkıntı, seçme ve değerlendirme ölçütlerinin önceden ilân edilmemesi ve objektif olmamasıydı[18]. Aynı sorunun devam ettiği aşikârdır.

Kaldı ki, değişikliklerden sonra, "son derece geniş tutulan istisnalarla uygulama birliği hiç istenilmeyen bir şekilde bozulmuştur"[19]. İstisna alımların alanı genişletilmiştir. İstisna hükümlerinin kaleme alınışındaki sorunlar nedeniyle, amaçlanandan daha geniş bir alanın kanun kapsamından çıkması sonucu doğmuştur[20]. Ayrıca, özel kanunlarla da, birçok kurum tarafından açılan ihaleler Kamu İhale Kanunu korumasından alı konulmuştur[21].

Doktrinde, kamu kaynaklarının tasarruflu kullanılması bakış açısında, en düşük fiyatın değil, işin yapılabilirlik değerine karşılık gelen fiyatın kabul edilmesi il-

---

Doğanyiğit Sadettin, Açıklamalı-İçtihatlı-Sorun Çözümlü Kamu İhale Kanunu ve Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu, 11. Bası, Ankara, 2012, s. 212.

Sezer Yasin/Kortunay Ayhan, Kamu İhale Kanunu'nun 63'üncü Maddesinin AB Hukuku Perspektifinden Değerlendirilmesi, AÜHFD, Y. 2007, C. 56, S. 3, s. 137-171, s. 148-149, 155-159; 21.2.2014 tarihinde http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-2007-56-03/AUHF-2007-56-03-kortunay-sezer.pdf adresinden erişildi.

Altun Muhsin, Doğrudan Temin Rehberi, 1. Baskı, Ankara, 2004, s. 66, 67.

Şimşek Mehmet/Aksoy Mehmet, Kamu Alımları İhale Süreci (Mal ve Hizmet Alımları İle Yapım İşleri), 1. Baskı, Ankara, 2010, s. 35-39; ; 22.2.2014 tarihinde http://www.sgb.gov.tr/Yaynlar/En%20Son%20De%C4%9Fi%C5%9Fikliklerle%20Kamu%20Al%C4%B1mlar%C4%B1%20%C4%B0hale%20S%C3%BCreci.pdf adresinden erişildi.

16 **Hanine Mohamed Abdelmouhcine**, La procédure de passation des marchés publics au Maroc: Etude analytique et réflexions à la lumière du code français des marchés publics (et des directives européennes) et des directives de la Banque Mondiale, Strasburg, 2008, p. 24-26; 12.2.2014 tarihinde http://www.ena.fr/index.php?/fr/content/download/837/5384/file/Hanine.pdf adresinden erişildi.

17 **Bastık Serdar**, Kamu İhalelerinde İdarî Başvurular, Ankara, 2011, s. 53; 12.2.2014 tarihinde http://www.tcmb.gov.tr/kutuphane/TURKCE/tezler/serdarbastik.pdf adresinden erişildi.

18 Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, TEPAV Malî İzleme Grubu, Şubat 2009 Raporu, Kamu İhale Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler Ne Anlama Geliyor?, s. 5; 12.2.2014 tarihinde http://www.tepav.org.tr/upload/files/1271312630r2791.Kamu_Ihale_Kanunu___nda_Yapilan_Degisiklikler_Ne_Anlama_Geliyor.pdf adresinden erişildi.

19 **Karaarslan Erkan**, Kamu İhale Mevzuatında Kapsam Sorunsalı, Ankara, 2004, s. 1; 12.2.2014 tarihinde http://www.erkankaraarslan.org/wp-content/uploads/2012/10/12.3-Kamu-Mevzuat%C4%B1nda-Kapsam-Sorunsal%C4%B1.pdf adresinden erişildi.
Ayrıca bkz. **Demirel/Uslu**, s. 49, 50.

20 Kamu İhale Kanunu İle Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Hakkında TÜSİAD Görüşü, Temmuz 2008 Raporu, s. 2; 12.2.2014 tarihinde http://www.tusiad.org/__rsc/shared/file/2008-07-07-KamuIhaleKanunuTUSIADGorusu.pdf adresinden erişildi.

21 **Sezer Yasin**, Kamu İhalelerine Katılma Yasağı, 1. Baskı, Ankara, 2012, s. 156.
Ayrıca bkz. **Abacıoğlu Muhittin**, Açıklamalı-İçtihatlı Kamu İhale Kanunu Uygulaması, 7. Baskı, Ankara, 2004, s. 24-26.

kesi, kanunlarda yer almasa da, temenni olarak dile getirilmektedir[22]. İhaleye verilen en düşük teklifin daima ekonomik açıdan en avantajlı teklifi yansıtmayacağı, kamu kaynaklarının verimli kullanılmasına odaklanılması gerektiği hatırlatılmaktadır[23]. Ne var ki, kamu kaynaklarının verimli kullanılıp kullanılmadığı nasıl anlaşılacaktır. En düşük fiyatlı teklifin peşin peşin seçilmemesi gerektiği aşikârdır. Ancak diğer tekliflerin değerlendirilmesi, meselâ orta ölçekli teklifler arasında seçim yapılması, hangi kıstaslara göre, nasıl bir objektiflikte gerçekleşecektir?

İhaleye başvuranların değerlendirilmesinde, kıstas bakımından, öncelikle, yaklaşık maliyet tespitine; ardından, bilgi ve belge eksikliğine odaklanıldığı görülmüştür[24]. Aşırı düşük teklifin elenmesinde bile, yaklaşık maliyet tespiti önem arz etmektedir. Çünkü sınır değer tespiti, doğrudan yaklaşık maliyet üzerinden oranlanarak belirlenir[25]. Dahası, sadece bir firmadan fiyat alınarak, yaklaşık maliyet hesaplanamaz. Gerçekçi ve piyasaya uygun maliyet tespiti, tek kaynakla başarılı olmaz[26]. Ne var ki, kanunda, piyasa fiyat araştırmasının yapılış keyfiyetine ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır[27].

Fiyatlar eşit değilse, sadece fiyatın esas alınacağı; fiyatlar eşit değilse, fiyat dışı unsurların dikkate alınacağı ifade edilmektedir. Fiyat dışı unsur örnekleri ise, yerli malın tercihe şayan olması, akaryakıt istasyonunun idareye yakın olması, fotokopi makinesinde dakikada asgari altmış kopya alınabilmesi şeklindedir[28]. Her ne kadar, ihale şartnamesine konulabilen bu örnekler, objektif fiyat dışı nicel değerlendirme ölçütü sayılsa da, neticede somut olaylarla sınırlıdır. Gerçekte, soyutluk, genellik ve eşitlik maksimlerine uygun, objektif kanunî değerlendirme kıstasları getirilmelidir.

Yeterlik belgelerinin değerlendirilmesinde de objektiflik sorunu vardır. Bilindiği üzere, yeterlik belgeleri, ekonomik malî yeterliliğe ilişkin belgeler ve meslekî teknik yeterliliğe ilişkin belgeler olmak üzere iki guruba ayırılır. İş hacmini gösteren belgeler, ihale tarihinden önceki yıla ait olmalıdır. Malî yeterlik belgelerinde üç rasyonel kontrol mekanizması bulunur: cari oran, öz kaynak oranı ve borçların öz kaynaklara oranı. Yalnız şirket öz kaynaklarını kısa süreliğine değiştirmek imkân dâhilindedir. Diğer taraftan, ülkemizde ayrıntılı sektör oranlarına ulaşılamamaktadır. Meselâ temizlik hizmeti sunulması ve tıbbî cihaz satılmasında, en aşağı ve en yukarı fiyatlar derlenmemiştir. Karşılaştırma yapmak adına sektörel fiyatlar bu-

---

22 **Yaşar**, s. 16.

23 **Sezer/Kortunay**, s. 158, dpn. 59.

24 **Demirel/Uslu**, s. 466, 467, 488. **Şimşek/Aksoy**, s. 212-214. **Abacıoğlu**, s. 181, 182. **Şimşek Abdullah/Gündüz Ferhat**, Çöp Toplama İhale ve Sözleşme Rehberi, 1. Baskı, Ankara, 2010, s. 278-280.

25 **Demirel/Uslu**, s. 466, 467, 488. **Şimşek/Gündüz**, s. 278-280. **Şimşek/Aksoy**, s. 225, 226. **Yılmaz İrfan**, İhale İşlemleri ve Yasaklılık, 1. Baskı, Ankara, 2011, s. 235, 236. Ayrıca bkz. **Abacıoğlu**, s. 183.

26 **Şimşek/Gündüz**, s. 32.

27 **Altun**, s. 63.

28 **Arapgirli Murat/Demirel Salim**, İdareler İçin Uygulamalı EKAP Rehberi, 1. Baskı, Ankara, 2012, s. 237-240.

lunmadıktan sonra, ne kadar malî yeterlik belgesi sunulursa sunulsun, esasen anlam ifade etmemektedir[29].

İş deneyim belgelerinin değerlendirilmesinde kullanılan kıstaslar da net değildir. Meselâ inşaat işlerinde yalnızca süre ve miktar kıstası bulunmaktadır. İlândan önce son beş yıl zarfında görülen işlerin tam olarak dikkate alınacağı belirtilmiştir[30]. Söz konusu belgelerin doğruluğu araştırılmamakta, belgelerdeki işle ihale konusu işin uygunluğu ve benzerliği test edilmemektedir.

İdare hâlâ satışlarda ve kiraya vermede en yüksek, satın alma ve inşaatlarda en düşük, imtiyaz sözleşmelerinde kamuya en az külfet yükleyecek bedeli bulmayı amaçlamaktadır[31]. Oysa en yüksek kira parasını ödemeyi vaat eden müstakbel kiracının uzun dönem ödeme kabiliyeti şüpheli olabilir. En düşük bedele inşaatı yapacağını vaat eden yüklenici işinin ehli olmayabilir. Bu çerçevede, en yüksek veya ucuz teklifin kabul edilmesiyle, en ekonomik sonucun doğmayacağı herkesçe öngörülebilir.

Esasen 2008 yılında yapılan kapsamlı değişikliklerin amacı Avrupa Birliği mevzuatına uyum sağlanmasıydı. Yine de, sözleşme hükümlerinde yer almayan ödemeler, pazarlık usulünün keyfi kullanımı, doğrudan teminde eşik değerlerin ve yasal sınırın aşılması, aşırı düşük tekliflerin bilerek kabul edilmesi sorunları varlığını sürdürmektedir[32]. Hatta asgarî kârsız belirlenen yaklaşık maliyet miktarını sağlayan teklifte, aşırı düşüklük sorgulaması yapılmaksızın ihalenin bırakılması olağan karşılanmaktadır[33]. Yine bir adet proforma faturadaki fiyatın piyasa rayicini yansıtmada kâfi kabul edilmesi şaşırtıcıdır[34].

Bir belge veya belgedeki bilgi eksikliği nedeniyle ekonomik açıdan en avantajlı olabilecek teklifin dışlanması verimlilik ilkesini zedelemektedir. Bilgi eksikliğinin yazılı olarak giderilmesi üzerine, tekliflere açıklık getirilmesi sağlanabilir[35].

İhtiyacın ivedilik arz etmesi ve ödeneğin yeterli olmaması durumunda, bölünmezlik ilkesi çiğnenebilmektedir[36]. Takdir edileceği üzere, kamunun her ihtiyacı acil addedilebilir; devletin her ödeneği yetersiz bulunabilir. Sübjektif ölçütler üzerinden, ihtiyaçların bölünmesi suretiyle, bir tek ihaleyle işi gördürmek varken, bir-

---

29 **Şahiner Serhat**, Kamu İhalelerinde Ekonomik ve Malî Yeterlik, 1. Baskı, Ankara, 2012, s. 17, 18, 78, 82; 22.2.2014 tarihinde http://tisk.org.tr/tr/e-yayinlar/soru_ve_aciklamalarla_kamu_ihalelerinde_ekonomik_ve_mali_yeterlilik/pdf_soru_ve_aciklamalarla_kamu_ihalelerinde_ekonomik_ve_mali_yeterlilik.pdf adresinden erişildi. Ayrıca bkz. **Demirel/Uslu**, s. 227, 233.

30 **Altınkülçe Rasih**, Kamu İhale Kanunu'na Göre İş Deneyim Belgeleri, 1. Baskı, Ankara, 2011, s. 49.

31 **Odyakmaz Zehra**, Genel Olarak İdarenin Sözleşmeleri, s. 1-63, s. 27; 12.2.2014 tarihinde http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/2_12.pdf adresinden erişildi.

32 **Saki Harun**, AB Mevzuatı Çerçevesinde Türk Kamu İhale Mevzuatı, Dış Denetim Dergisi, Ekim-Kasım 2010, s. 246-249, s. 246, 249; 12.2.2014 tarihinde http://www.sayder.org.tr/e-dergi-ab-muktesebati-cercevesinde-turk-kamu-ihale-mevzuati-9-34.pdf adresinden erişildi.

33 **Yılmaz**, s. 239, 240. Aynı yönde bkz. **Doğanyiğit**, Şerh, s. 213.

34 **Doğanyiğit**, Şerh, s. 212.

35 **Ertanhan Mesut**, Kamu İhale Kanunu'na Tabi İhalelerde Belge Eksikliği veya Belgelerdeki Bilgi Eksikliği, ABD, Y. 65, S. 4, Güz 2007, s. 60-82, s. 61, 77; 12.2.2014 tarihinde http://www.ankarabarosu.org.tr/siteler/ankarabarosu/tekmakale/2007-4/9.pdf adresinden erişildi.

36 **Doğanyiğit Sadettin**, İhale Sorunları Rehberi, 1. Baskı, Ankara, 2012, s. 31.

den fazla gereksiz ihalenin sebep olduğu masraflar yüzünden devlet hazinesinin zarara sokulması olasılık dâhilindedir.

Aslında kamu kuruluşlarının hangi kanuna tabi olursa olsun, aldıkları ihale kararları(sözleşmenin imzalanmasından önceki aşamalarda) idare mahkemeleri tarafından açıklık ve rekabet ilkelerine uygunluk açısından denetlenmektedir[37]. İtirazen şikâyet prosedürü tüketildikten sonra, sözleşme öncesi ihale süreci bütünüyle idarî yargılamanın denetimine girer. İtirazen şikâyet başvurusunda, Kamu İhale Kurumu, teminat alınacak hâllerde, başvuru teminatının yatırılıp yatırılmadığını kontrol eder[38]. Bu noktada, şikâyet başvurusunun teminat ödenmesi şartına bağlanması da ayrıca adalet duygusunu rencide etmektedir[39].

Avrupa Birliği üyeliğine uyum sürecinde ihale alanında reformlar yapılmış olsa da Türk kamu ihale mevzuatında hâlâ birtakım eksiklerin olduğu görülmektedir. Avrupa Birliği ilerleme raporlarında, özellikle ihale mevzuatındaki istisnaların geniş olması ile enerji, su ve ulaştırma sektörlerinde faaliyet gösteren işletme ihalelerinin hariç tutulması eleştiri konusudur. Aynı şekilde, Avrupa Birliği raporlarında, isteklilerin yeterliklerinin değerlendirilmesine dair kriterlerin ve ihale bedelinin hesaplanmasına ilişkin yöntemlerin, Avrupa Birliği müktesebatından farklı olması yadırganmaktadır[40].

Türkiye uygulamasında, çürümenin ihale şartnamesine dair dokümanın hazırlanması aşamasında başladığı dile getirilmektedir. Öyle ki, şartnameye, rekabeti sınırlayan anormal spesifik kayıtlar konulması yolsuzluğa işaret etmektedir. Müstakbel başvuranın karakteristik özelliklerini arzu edilen ihaleciye tıpa tıp uygun vaziyette belirleyerek, daha şartnamenin hazırlanması aşamasında, ihalenin kime peşkeş çekileceği önceden kararlaştırılmaktadır[41].

---

37 **Emek Uğur**, Kamu İhalelerinde Rekabetin Korunması ve Sağlanması, Ankara, 2002, s. 49; 12.2.2014 tarihinde http://www3.kalkinma.gov.tr/DocObjects/Download/3100/kamuihal.pdf adresinden erişildi.

38 **Böke Veli**, Kamu İhaleleri Şikâyet Hukuku, 1. Baskı, Ankara, 2006, s. 50.
Akkurt Melih, Kamu İhaleleri Şikâyet ve İtirazen Şikâyet Hukuku, 1. Baskı, Ankara, 2010, s. 27.
Abacıoğlu Muhittin/Abacıoğlu Ali, İhalelere Yönelik Şikâyetler (Kamu İhale Kanunu Madde: 54-57), 1. Baskı, Ankara, 2010, s. 31-33.
Öztürk İlhami/Karyağdı Müjgan, Hak Arama Özgürlüğü Bağlamında Kamu İhale İşlemlerine Karşı Teminat Ödenmesi Şartı İle Tanınan İtirazen Şikâyet Hakkı, TBB Dergisi, S. 87, Y. 2010 s. 442-463, s. 443, 453; 12.2.2014 tarihinde http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2010-87-617 adresinden erişildi.

39 **Öztürk/Karyağdı**, s. 443, 453.

40 **İlkorkor Şahin Zehra**,Kamu Yönetiminde Etkinliğin Sağlanmasında Alternatif Bir Model: İhale Yöntemi, Türk İdare Dergisi, S. 468, Eylül 2010, s. 63-84, s. 78, 79; 12.2.2014 tarihindehttp://www.toplumsalbilinc.org/forum/index.php?action=dlattach;topic=11075.0;attach=4316 adresinden erişildi.
Avrupa Toplulukları Komisyonu, 2009 Yılı Türkiye İlerleme Raporu, s. 45, 46; 12.2.2014 tarihinde
http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2009.pdf
adresinden erişildi.

41 Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), "Policy Roundtables Collusion and Corruption in Public Procurement 2010", p. 1-508, p. 386; 22.2.2014 tarihinde http://www.oecd.org/competition/cartels/46235884.pdf adresinden erişildi.

Tabii ki, idare, kamu ihalesinde temel ilkelere uygun hareket etmek zorundadır. Şeffaflık ilkesi, sadece isteklilere daha fazla fırsat yaratmamakta, aynı zamanda kamu parasının yozlaşmış görevliler ve dolandırıcılar tarafından suiistimal edilmesinin önünde güçlü bir engel teşkil etmektedir[42]. Aynı şekilde, rekabet, eşit muamele, kamuoyu denetimi gibi temel ilkeler yol göstericidir[43].

Kuşkusuz yolsuzlukların yaygınlaşmasında en önemli nedenlerden biri yasal düzenleme yetersizliğidir[44]. Temel ilkelerin yönlendirdiği yolda karanlık çöktüğünde ayrıntılı kanunî düzenlemeler, yolsuzlukların önüne geçebilir.

B- FRANSIZ HUKUKU'NUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Fransız Kamu İhale Hukuku'nda, başvuranlar arasından seçim yapılırken, objektif ve sübjektif kıstaslardan yararlanılmaktadır. Sübjektif kıstasta, teklif verenlerin kalitesi incelenmektedir. Objektif kriterde ise, kamu hizmetinin üstünlüğü ve ekonomik verimlilik esas alınmaktadır[45]. Finansal ve meslekî yeterlik, temelde belgelerle temin edilmektedir. Ancak salt belgelerin tedarik edilmesi kâfi değildir. Finansal, teknik ve meslekî yeterlik, fiyat yanı sıra, fiyat kadar önemli addedilerek, risk analizinde muhakkak dikkate alınmaktadır. Hakikaten çift zarf (*double enveloppe*) sisteminde, ilk zarf yeterlik belge ve sertifikalarını; ikinci zarf fiyat teklifini içerir. Fakat başvuranın ilk zarf sınavından başarı olması, ikinci zarfların değerlendirmesinde, yani fiyatların kıyaslanmasında, yine ilk zarfın dikkate alınmayacağı anlamına gelmez. Bilakis, en avantajlı teklif, düşük fiyattan ziyade, evleviyetle, meslekî ve finansal yeterliği simgeler[46]. Görüldüğü üzere, yalnızca kanunda sayılan kriterler bile esas alındığında ekonomik açıdan en avantajlı seçimin yapılması bakımından, Fransız Hukuku'nda daha objektif bir sistemin uygulandığı tahmin edilebilir.

Diğer taraftan, elektronik artırma denilen *soft ware* da, nicel hususlarda kuş bakışı kıyaslama yapılmasına zemin hazırlamaktadır. Fransız Bina Federasyonu (*Fédération Françaises du Bâtiment*), Mayıs 2009'ta bir broşür yayımlayarak, inşaat sektörüne mahsus kamu alımlarında, ekonomik açıdan avantaj neticesini, kanunda sayılan kriterlere binaen test usulü ölçüme bağlamıştır. Bu testte, iş gücü verimliliğinden insancıllığa, şantiye temizliğinden iş güvenliği tedbirlerine kadar ayrıntılı esaslar netleştirilmiştir[47].

Kamu ihalesinde, öncelikle piyasa fiyat analizi (*l'analyse de prix*) yapıldığı artık bilinmektedir. Burada, akdi olan veya olmayan, önceden veya sonradan gelen bütün fiyat verileri derlenip analiz edilir. Yaklaşık maliyet hesabında, en önemli

---

42 **Sezer**, s. 2, 32.

43 **Şimşek/Aksoy**, s. 35-39.

44 **Sezer**, s. 2, 32.

45 **El-Baharry Ibrahim Rafaat Mohamed**, Théorie des contrats administratifs et marchés publics internationaux, Nice, 2004, p. 13, 14; 12.2.2014 tarihinde http://hal.archives-ouvertes.fr/docs/00/41/25/38/PDF/theorie_des_contrats_administratifs_et_marches_publics_internationaux.pdf adresinden erişildi.

46 **Guibal**, p. 157.

47 Fransız Bina Federasyonu'nun Mayıs 2009 tarihli broşürüne, 12.2.2014 tarihinde http://www.fbtp46.com/Files/pub/Fede_D46/DEP_DOSSIERS_ACTUALITE_4592/fcb30503ecf043babbc39ab920f32d2c/PJ/Guide%20FFB%20Choix%20de%20l'offre.pdf adresinden erişildi.

operasyonlardan biri, güncelleştirme (*actualisation*) şeklinde ortaya çıkmaktadır. Tekel ürünlerin dalgalanmayan kapalı fiyattan satışı haricinde güncelleştirme yapılması zorunludur. Güncelleştirme, en düşükten en yükseğe araştırılan sektörel fiyatın ihale gününe uyarlanmasıdır[48].

Anormal düşük fiyat gerekçesiyle, teklifin reddi imkân dâhilindedir. Ret işlemi gerekçeli ve yazılı yapılmaktadır. Gerekçenin hazırlanması kolaydır. Çünkü popüler sektörlerin büyük çoğunluğu, birim fiyat metoduna binaen anormal düşük fiyat sınırını her yıl düzenli olarak yayımlamaktadır. Özellikle mobilyalarda, hizmet ve sair iş görme edimlerinde her bir sektörün uyulması zorunlu güncel asgarî fiyatları yayınlanmaktadır[49].

Fransız Hukuku'nda, kamu ihale sözleşmeleri (*contrats des marchés publics*), yani kamu alımlarına dair sözleşmeler kanun gereği, idarî niteliği haizdir; idarî yargılamanın görev alanına tabidir. Buna karşılık Türk Hukuku'nda, idarenin sözleşmeleri arasında ihale sözleşmelerini ayırt edecek kanunî bir terim veya kategori bulunmamaktadır[50]. Aslında Fransız kanun koyucusu, kamu ihale hukukundan doğan ihtilafları idarî yargılama altında birleştirmiştir. Fransız Kamu İhale Kanunu'nda geçen bütün sözleşmeler idarî yargı hâkiminin denetimine tabidir. Kamu ihale kavramının çekici karakteri (*caractère attractif*) bulunmaktadır. Kamu tüzel kişisinin emtia veya hizmet almasıyla ilgili her türlü sorun, her hâlde idarî yargılamanın görev alanına mıknatıs gibi çekilmektedir[51].

Fransız Kamu İhale Hukuku'nda kamu yararı, ayrıca garanti çeşitleriyle temin edilmektedir. Çünkü her garanti, idarenin yararına, ihalenin konusuna binaen, nitel ve/veya nicel teminat demektir. İlk talepte garantisi (*garantie à première demande*), akdi garanti (*garantie contractuelle*), iyi işleme garantisi (*garantie de bon fonctionnement*), mükemmel tamamlama garantisi (*garantie de parfait achèvement*), geri ödeme garantisi (*garantie de remboursement*), on yıllık garanti (*garantie décennale*), otuz yıllık garanti (*garantie trentenaire*) gibi çeşitler bulunmaktadır[52].

2010 yılı verilerine göre, Fransa, Polonya ve Almanya, Avrupa Birliği'ndeki bütün kamu ihale hacminin yarısından fazlasına sahiptir (Fransa %26, Polonya %14 ve Almanya %13)[53]. Fransa'da çürümenin yaşanmadığı söylenemez. Bu husta Île de France kamu ihale olayı (*Affaire des marchés publics d'Île-de-France*) oldukça popülerdir. *Bouygues*, *Suez-Lyonnaise* ve *Vivendi* isimli üç inşaat firması, politikacılar ve kamu görevlileriyle birleşip, 1989 yılından 1996 yılına kadar "kamu fonlarının zimmete geçirilmesi için kararlaştırılmış sistem" kurmuşlar. Bu çürümüş karteller, Paris çevresindeki, *Ile-de-France* bölgesindeki okulların inşaatı işini yüklenmişler. Sözleşmeler dört bilyon Euro tutarındaymış. İlgili dönem politi-

---

48 **Guibal**, p. 21, 22.

49 **Guibal**, p. 218.

50 **Uz**, Kamu İhale Sözleşmeleri, s. 10, 12, 13.

51 **Bergeal/Lenica**, p. 10, 11, 13.

52 **Guibal**, p. 151-156.

53 Commission Staff Working Document, Annual Public Procurement Implementation Review, Brussels, 9.10.2012; 22.2.2014 tarihinde http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/implementation/20121011-staff-working-document_en.pdf adresinden erişildi.

kacılarının %2'si bu skandala karışmış. 1998 yılında skandal açığa çıkmış. Artık Fransa'da, çürümenin orta düzey teknik uzmanlardan üst düzey bürokratlara kadar uzanan örgütlenmiş bir çevrede gerçekleşebileceği idrak edilmiş. Böylesi çevre örgütlenmesi baştan önleniyor. Bir kere bu siyasî ve/veya ekonomik kartellerin oluşmasına izin verilirse, çürümenin önüne geçilemeyeceğine inanılıyor. Bu nedenle, örgütlenmenin oluşması engellenerek, sorun kaynaktan çözülmüş oluyor[54].

V-SONUÇ

Fransa kamu ihale hacminde, Avrupa Birliği'ne üye ülkeler arasında, Almanya ve Polonya ile ön sırayı paylaşmaktadır. Türkiye'de de kamu ihale hacmi oldukça yüksektir. Fransa ve Türkiye, ulusal kamu ihale kanunları bazında mukayese edildiğinde objektif olarak şu sonuçlara ulaşılmıştır.

Fransa'da kamu sağlığı gibi özellik arz eden konularda başvuruları kabul edip analiz eden geçici komisyonlar kurulabilir. Ayrıca ihaleye iştirak edenler arasında bağımsız bir jüri oluşturulmaktadır. Bu jürinin yolsuzlukla mücadelede bariyer teşkil ettiği düşünülebilir. Devlet tarafından hazırlanan "Elektronik artırma yoluyla teklifleri seçme yöntemi" ve Fransız Bina Federasyonu tarafından hazırlanan inşaat sektörüne mahsus kamu alımlarında kullanılan elektronik test programı, *software* ortamında ekonomik açıdan en avantajlı teklife ulaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Söz konusu bilgisayar programlarının ara yüzlerinde, yalnızca fiyat değil, ayrıca iş gücü verimliliğinden insancıllığa, şantiye temizliğinden iş güvenliği tedbirlerine kadar, hatta meslekî, teknik ve malî yeterlik belgelerinin analizi de dâhil adayların ayrıntılı tanılaması (konsültasyonu) sağlanmaktadır.

Türk Kamu İhale Kanunu, on iki yıllık dönemde, toplam otuz üç defa değişiklik geçirmiştir. Fransız Kamu İhale Kanunu, 2006 yılından bu yana dokuz kez değiştirilmiştir. Türk Kamu İhale Kanunu'nda her biri sayısız istisna getiren toplam on dokuz bent bulunmaktadır. Fransız Kanunu'nda, eşyanın doğasında kaynağını bulan iki istisna vardır. Bunlar, Avrupa Birliği müktesebatı ile Fransız özel hukukundan kaynaklanan iki organik istisnadan ibarettir. Bu iki istisnaya, devletin esaslı güvenlik ve savunma meselelerine ilişkin gizlilik prensibinden kaynaklanan muafiyet eklenmelidir.

Fransa'da piyasa fiyat analizleri net olduğundan, en alt ve en üst fiyatların pek çok kaynaktan derlenmesiyle, yaklaşık maliyet ve buna bağlı olarak anormal düşük ücret tespiti rahatlıkla yapılmaktadır. Çünkü popüler sektörlerin ekseriyetinde gerçek ve güncel birim asgarî fiyatlar yayınlanmaktadır. Türkiye'de ise, hâlâ tek veya sınırlı kaynakla piyasa analizi yapılmakta ve buna bağlı olarak hesaplanan yaklaşık maliyet ve anormal düşük ücret tespitleri de yanlış çıkmaktadır. Çünkü tek kaynaktan oran yapılması piyasa gerçeklerinden uzak fiyat analizlerine sebep olmaktadır. Diğer taraftan, ülkemizde bazı sektörlerin ayrıntılıları henüz derlenmemiştir. Meselâ temizlik hizmetlerinin sunulması ve tıbbî cihaz alış verişinde, konsolide oranlara

---

[54] Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), "Policy Roundtables Collusion and Corruption in Public Procurement 2010", p. 1-508, p. 25, 141, 142; 22.2.2014 tarihinde http://www.oecd.org/competition/cartels/46235884.pdf adresinden erişildi.
Ayrıca bkz. http://fr.wikipedia.org/wiki/Affaire_des_march%C3%A9s_publics_d'%C3%8Ele-de-France.

ulaşılamamaktadır. Veri tabanının hiç bulunmadığı sektörler bakımından yaklaşık maliyet tespiti asla nesnel boyutta gerçekleşmemektedir.

Yaklaşık maliyet belirlemesinde güncelleştirme yoluna gidilmemektedir. Güncelleştirme, en düşükten en yükseğe araştırılan sektörel fiyatın ihale gününe uyarlanmasıdır. Tekel ürünlerin dalgalanmayan kapalı fiyattan satışı gibi istisnalar haricinde, güncelleştirme, yani aktüel değerlerden hareket edilmesi gereği kanunî bir ilke hâline getirilmelidir.

Saydamlık, yaklaşık maliyetin gizliliği, ilân yapılması, haklı rekabete izin verilmesi, kamuoyu denetimi, ihtiyaçların bölünmemesi ve kamu kaynaklarının verimli kullanılması kamu ihalesinin evrensel ilkeleridir. Bu ilkeler, ekonomik açıdan en avantajlı teklifin seçilmesinde yeterli değildir. Kısaca teklifler arasından kamu yararına en hayırlısının seçiminde, peşin peşin en düşük fiyata meyledilmesi hatalıdır. Fransız kanun koyucusu tarafından belirlenen, kalite, teknik değer, estetik ve fonksiyonel karakter, çevrenin ve tarım ürünlerinin korunması konusunda performans ve zor durumdaki sosyal alana katkı performansı gibi kıstasların örnekseme yoluyla dikkate alınması imkân dâhilindedir. Diğer taraftan, yalnızca teslim tarihi değil, iş görme süreci de önem arz etmektedir. Ayrıca sadece şimdiye odaklı değil, geleceği de garanti altına alan seçimlere yönelmek isabetlidir. Şu hâlde, toplam kullanma maliyeti, bütün yaşam döngüsü uzunluğunda maliyet, *know-how* kabiliyeti, satış sonrası hizmet ve teknik yardım yeterliği ve tedarik güvenliği gibi fiyat dışı diğer nitel ve nicel ölçütler de hesaba katılabilir. Ayrıca ihalenin bırakılacağı firmanın sorun çözme gücünü önemseyen Fransız bakış açısı da nazara alınmalıdır. Gerçekten, ihalenin bırakıldığı firmanın, muhtemel sorunlarda şok geçirmeyip, iş görme ediminde çok yönlü hareket kabiliyetini haiz olduğundan emin olunmalıdır.

Çift zarf sistemi, kamu ihalesinin evrensel yöntemidir. Teklif edilen ücretlerin kıyaslanmasına geçildiğinde, artık bir daha ilk zarfların, yani meslekî ve finansal yeterliğin değerlendirilmeyeceği zannedilmemelidir. En düşük ücreti önerenin meslekî bilgisi zayıfsa veya teknik imkânları yetersizse, önerdiği teklif kifayetsizdir.

Aşırı düşük ücretli teklifin elenmesi ihtiyarî değil, zorunlu sayılmalıdır. Teklifin anormal düşük ücretli olup olmadığı noktasında, hizmeti sunma veya ürünü üretme modelleri, inşaat yöntemi, işçi organizasyonunda ve hizmet edinmede adayın yararlandığı istisnai koşullar, teklifin orijinalitesi (fikrî ve sınaî haklar hukuku ihlali) ve çalışma koşullarında emredici hükümlere aykırılık gibi nitel ve nicel kriterler hesaba katılabilir.

Türkiye'de yolsuzluğun ihale şartnamesinin hazırlandığı ilk aşamada ortaya çıktığı aktarılmıştır. İstenilen kişiye ihalenin bırakılmasını hukuka aykırı yoldan temin etmek adına, ihale şartnamesinde, rekabeti engelleyici karakteristik ve spesifik firma tanımlamalarına gidilmesi evrensel kamu ihale ilkelerine, özellikle saydamlık ve rekabet ilkesine aykırıdır; ilân veya sair yollarla ihaleyi kamuoyuna duyurma yolunun da kötüye kullanılmasıdır.

Nihayet, Fransa'nın yolsuzluk sorununu kaynaktan çözme bakış açısı da takdire şayan karşılanarak örnek alınabilir. Öyle ki, kamu ihalesinde yolsuzluğun, bir iki kişinin başının altından çıkmadığı, geniş çevreli örgütlenmeyle gerçekleştiği keşfedilmiştir. Burada, alt düzey devlet memurundan üst düzey devlet memuruna değin, politikacılarla kartellerin güdümünde gerçekleşen takım işi söz konusudur.

Dolayısıyla, yolsuzluk takımının kurulmasına en baştan engel olmak, tabiri caizse politikacı ve sermaye sahiplerinin aynılaşmasını ilk etapta durdurmak, çürümenin, hem esaslı tedbiri, hem de kalıcı tedavisidir.

KAYNAKÇA

Abacıoğlu Muhittin, Açıklamalı-İçtihatlı Kamu İhale Kanunu Uygulaması, 7. Baskı, Ankara, 2004.

Abacıoğlu Muhittin/Abacıoğlu Ali, İhalelere Yönelik Şikâyetler (Kamu İhale Kanunu Madde: 54-57), 1. Baskı, Ankara, 2010.

Abdullah Uz, İhalelerle İlgili İddiaların İncelenmesi Bakımından Ne değişti: Norm, Yorun, Kurum, Durum?, ABD, Y. 66, S. 1, Kış 2008, s. 122-133; 21.2.2014 tarihinde http://www.ankarabarosu.org.tr/siteler/ankarabarosu/tekmakale/2008-1/6.pdf adresinden erişildi.

Akkurt Melih, Kamu İhaleleri Şikâyet ve İtirazen Şikâyet Hukuku, 1. Baskı, Ankara, 2010.

Altınkülçe Rasih, Kamu İhale Kanunu'na Göre İş Deneyim Belgeleri, 1. Baskı, Ankara, 2011.

Altun Muhsin, Doğrudan Temin Rehberi, 1. Baskı, Ankara, 2004.

Arapgirli Murat/Demirel Salim, İdareler İçin Uygulamalı EKAP Rehberi, 1. Baskı, Ankara, 2012.

Bancilhon François/ Gans Benjamin, Size and Structure of the French Public Sector Information, p. 1-12; 22.2.2014 tarihinde http://www.janua.fr/doc/OpenData-France-Etude.pdf adresinden erişildi.

Bastık Serdar, Kamu İhalelerinde İdarî Başvurular, Ankara, 2011; 12.2.2014 tarihinde http://www.tcmb.gov.tr/kutuphane/TURKCE/tezler/serdarbastik.pdf adresinden erişildi.

Bergeal Catherine/Lenica Frédéric, Le contentieux des marchés publics, Deuxième édition, Paris, 2000.

Böke Veli, Kamu İhaleleri Şikâyet Hukuku, 1. Baskı, Ankara, 2006.

Demirel Salim/Uslu Yusuf, Yapım İşleri İhaleleri, 1. Baskı, Ankara, 2010.

Doğanyiğit Sadettin, Açıklamalı-İçtihatlı-Sorun Çözümlü Kamu İhale Kanunu ve Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu, 11. Bası, Ankara, 2012 (Doğanyiğit, Şerh).

Doğanyiğit Sadettin, İhale Sorunları Rehberi, 1. Baskı, Ankara, 2012.

El-Baharry Ibrahim Rafaat Mohamed, Théorie des contrats administratifs et marchés publics internationaux, Nice, 2004; 12.2.2014 tarihinde http://hal.archives-ouvertes.fr/docs/00/41/25/38/PDF/theorie_des_contrats_administratifs_et_marches_publics_internationaux.pdf adresinden erişildi.

Emek Uğur, Kamu İhalelerinde Rekabetin Korunması ve Sağlanması, Ankara, 2002; 12.2.2014 tarihinde http://www3.kalkinma.gov.tr/DocObjects/Download/3100/kamuihal.pdf adresinden erişildi.

Ertanhan Mesut, Kamu İhale Kanunu'na Tabi İhalelerde Belge Eksikliği veya Belgelerdeki Bilgi Eksikliği, ABD, Y. 65, S. 4, Güz 2007, s. 60-82; 12.2.2014 tarihinde http://www.ankarabarosu.org.tr/siteler/ankarabarosu/tekmakale/2007-4/9.pdf adresinden erişildi.

Gök Yaşar, Kamu İhale Hukukuna Hâkim Olan İlkeler, Dış Denetim Dergisi,Ekim-Kasım 2010, s. 12-23; 21.2.2014 tarihinde http://www.sayder.org.tr/e-dergi-kamu-ihale-hukukuna-hakim-olan-ilkeler-9-2.pdf adresinden erişildi.

Guibal Michel, Mémento des marches publics, Deuxième édition, Paris, 1998.

Hanine Mohamed Abdelmouhcine, La procédure de passation des marchés publics au Maroc: Etude analytique et réflexions à la lumière du code français des marchés publics (et des directives européennes) et des directives de la Banque Mondiale, Strasbourg, 2008, p. 24-26; 12.2.2014 tarihinde http://www.ena.fr/index.php?/fr/content/download/837/5384/file/Hanine.pdf adresinden erişildi.

İlkorkor Şahin Zehra,Kamu Yönetiminde Etkinliğin Sağlanmasında Alternatif Bir Model: İhale Yöntemi, Türk İdare Dergisi, S. 468, Eylül 2010, s. 63-84; 12.2.2014 tarihindehttp://www.toplumsalbilinc.org/forum/index.php?action=dlattach;topic=11075.0;attach=4316 adresinden erişildi.

Karaarslan Erkan, Kamu İhale Mevzuatında Kapsam Sorunsalı, Ankara, 2004, s. 1; 12.2.2014 tarihinde http://www.erkankaraarslan.org/wp-content/uploads/2012/10/12.3-Kamu-Mevzuat%C4%B1nda-Kapsam-Sorunsal%C4%B1.pdf adresinden erişildi.

Odyakmaz Zehra, Genel Olarak İdarenin Sözleşmeleri, s. 1-63; 12.2.2014 tarihinde http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/2_12.pdf adresinden erişildi.

Öztürk İlhami/Karyağdı Müjgan, Hak Arama Özgürlüğü Bağlamında Kamu İhale İşlemlerine Karşı Teminat Ödenmesi Şartı İle Tanınan İtirazen Şikâyet Hakkı, s. 442-463; 12.2.2014 tarihinde http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2010-87-617 adresinden erişildi.

Saki Harun, AB Mevzuatı Çerçevesinde Türk Kamu İhale Mevzuatı, Dış Denetim Dergisi, Ekim-Kasım 2010, s. 246-249; 12.2.2014 tarihinde http://www.sayder.org.tr/e-dergi-ab-muktesebati-cercevesinde-turk-kamu-ihale-mevzuati-9-34.pdf adresinden erişildi.

Sezer Yasin, Kamu İhalelerine Katılma Yasağı, 1. Baskı, Ankara, 2012.

Sezer Yasin/Kortunay Ayhan, Kamu İhale Kanunu'nun 63'üncü Maddesinin AB Hukuku Perspektifinden Değerlendirilmesi, AÜHFD, Y. 2007, C. 56, S. 3, s. 137-171; 21.2.2014 tarihinde http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-2007-56-03/AUHF-2007-56-03-kortunay-sezer.pdf adresinden erişildi.

Şahiner Serhat, Kamu İhalelerinde Ekonomik ve Malî Yeterlik, 1. Baskı, Ankara, 2012; 22.2.2014 tarihinde http://tisk.org.tr/tr/e-yayinlar/soru_ve_aciklamalarla_kamu_ihalelerinde_ekonomik_ve_mali_yeterli-

lik/pdf_soru_ve_aciklamalarla_kamu_ihalelerinde_ekonomik_ve_mali_yeterlilik.pdf adresinden erişildi.

Şimşek Abdullah/Gündüz Ferhat, Çöp Toplama İhale ve Sözleşme Rehberi, 1. Baskı, Ankara, 2010.

Şimşek Mehmet/Aksoy Mehmet, Kamu Alımları İhale Süreci (Mal ve Hizmet Alımları İle Yapım İşleri), 1. Baskı, Ankara, 2010; 22.2.2014 tarihinde http://www.sgb.gov.tr/Yaynlar/En%20Son%20De%C4%9Fi%C5%9Fikliklerle%20Kamu%20Al%C4%B1mlar%C4%B1%20%C4%B0hale%20S%C3%BCreci.pdf adresinden erişildi.

Uz Abdullah, İdarenin Taraf Olduğu Sözleşmelerin Hukuksal Rejimi Bakımından Kamu İhale Sözleşmeleri, 1. Baskı, Ankara, 2010 (Uz, Kamu İhale Sözleşmeleri).

Yılmaz İrfan, İhale İşlemleri ve Yasaklılık, 1. Baskı, Ankara, 2011.

YARARLANILAN WEB SİTELERİ

http://auhf.ankara.edu.tr
http://ec.europa.eu
http://fr.wikipedia.org
http://hal.archives-ouvertes.fr
http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr
http://tisk.org.tr
http://webftp.gazi.edu.tr
www.abgs.gov.tr
www.ankarabarosu.org.tr
www.ena.fr
www.erkankaraarslan.org
www.etisys.com
www.fbtp46.com
www.ihale.gov.tr
www.janua.fr
www.kalkinma.gov.tr
www.legifrance.gouv.fr
www.oecd.org
www.sayder.org.tr
www.sgb.gov.tr
www.tepav.org.tr
www.toplumsalbilinc.org
www.tusiad.org

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Ankara Barosu Dergisi
art	: *Article* (madde)
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Bkz	: Bakınız
C	: Cilt
CMP	: *Code des marchés publics* (Fransız Kamu İhale Kanunu)
EKAP	: Elektronik Kamu Alımları Platformu
KİK	: Kamu İhale Kanunu
m	: Madde
OECD	: *Organization for Economic Co-operation and Development*
p	: *Page* (Sayfa)
RG	: Resmî Gazete
s	: Sayfa
S	: Sayı
T	: *Tome* (Cilt)
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TEPAV	: Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
Vd	: Ve devamı
Y	: Yıl